

De kerk in, van en voor het dorp:

renovaties in de driehoek Hoge Werf, Dorpstraat en Nieuwe Zandweg

1.1 Inleiding

Bijna elk dorpsaanzicht in ons land wordt gekenmerkt door een kerktoeren. Dat tekent de rol die de kerk vanouds in het dorp heeft: middelpunt van het dorp en de samenleving. Dorpskerken vervullen primair een functie voor de samenkomsten in de zondagse eredienst. Daarnaast biedt een kerkelijke gemeente voor het hele dorp diaconale activiteiten, hebben kerken ook een maatschappelijke functie en maken zij deel uit van de dorpscultuur. Ook Linschoten heeft een mooie oude kerk, de Sint Janskerk, met haar heel karakteristieke toren.

In navolging van een landelijk trend denkt ook het bestuur van de Hervormde Kerk Linschoten na over de vraag hoe de dorpskerk een bijdrage kan leveren aan het gehele dorp. Een van de huidige bijdragen aan de gehele dorp (de burgerlijke gemeente) is het beheer en de exploitatie van de begraafplaats en het mortuarium van Linschoten. Maar de kerk zelf is ook meer dan alleen een beeldbepalend element in het dorp en kan een bredere betekenis vervullen voor het gehele dorp. Dit heeft geleid tot een plan waarin de noodzakelijke aanpassingen rondom afscheid en begraven gecombineerd worden met initiatieven om de dorpskern rondom de Sint-Janskerk een nieuw elan te geven.

1.2 De initiatiefnemer van het plan

De initiatiefnemer van dit plan, en de primaire belanghebbende, is de Nederlands Hervormde Kerk te Linschoten in deze vertegenwoordigd door het college van kerkrentmeesters die belast zijn met de stoffelijke/materiele zaken van de kerk. Het college van kerkrentmeesters bestaat uit drie personen, te weten Gerrit van der Stok, voorzitter; Corné Oppelaar, secretaris en Johan van Essen, penningmeester.

Naar aanleiding van een informatiebrief Nieuwe Zandweg naast nr. 7 ('Weitje van Spruit') die in de Forum vergadering van de Gemeente Montfoort op 19 februari 2019 is besproken, heeft wethouder Ten Hagen voorgesteld de initiatiefnemers de kans te geven eerst goed met omwonenden in gesprek te gaan alvorens een besluit te nemen. In overleg met de wethouder is er een procesbegeleider uit de burgerlijke gemeente Linschoten voorgesteld om de dialoog tussen de initiatiefnemer en de omwonenden te begeleiden.

De bovengenoemde informatiebrief van februari 2019 betreft maar een deel van de renovatieplannen van de initiatiefnemer, namelijk de beoogde locatie voor een nieuwe pastorie. Door de wethouder is geadviseerd alle aspecten van het plan van de initiatiefnemer in de kern van Linschoten integraal te bespreken met omwonenden. Hieronder wordt het totale plan, de onderdelen ervan en de onderlinge samenhang beschreven.

1.3 Knelpunten en beoogde oplossingen.

Er wordt al een aantal jaren over plannen nagedacht om gebouwen en ander onroerend goed dat de Hervormde Kerk in bezit en beheer heeft aan te passen aan de eisen van deze tijd. Een grote prioriteit heeft hierbij de realisatie van de in 2015 geplande uitbreiding van de begraafplaats (1). De eerste plannen hiervoor dateren van 2002 en in 2015 is met een bestemmingsplanwijziging heeft een deel van de huidige pastorietuin de bestemming maatschappelijk belang (begraafplaats) gekregen waardoor de uitbreiding in 2015 is goedgekeurd. Inmiddels is een ander perceel aangekocht en is er een uitruil van de uitbreiding van de begraafplaats van de pastorietuin naar het perceel naast Nieuwe Zandweg 7 gepland. Daarnaast is er een noodzaak om het kerkelijke centrum De Wingerd, inclusief het mortuarium, grondig te renoveren, te verduurzamen en uit te breiden (2) en om de bestaande pastorie aan de Dorpstraat te vervangen door een eigentijdse woning die veel minder onderhoudskosten vergt (3).

Om die reden is er een totaalplan gemaakt waarin alle aanpassingen en vernieuwingen die de komende jaren gepland zijn in de driehoek rondom van de St. Janskerk, dus het gebied tussen de Dorpstraat – Nieuwe Zandweg en Hoge Werf aan bod komen.

De verbeterpunten die met dit plan beoogd worden zijn, kort samengevat en in willekeurige volgorde:

- het uitbreiden van de begraafplaats met capaciteit voor de komende 25 jaar;
- renovatie, uitbreiding en verduurzamen van De Wingerd en aanpassen mortuarium;
- de kerk beter toegankelijk maken zodat hij ook voor mindervaliden beter bereikbaar wordt (ook vanuit de Wingerd) en tegelijkertijd het liturgisch centrum vergroten zodat er meer ruimte komt voor eventuele muzikale activiteiten.
- een pastorie (woning en werkruimte van de predikant) die voldoet aan de huidige eisen.

Uit bovenstaande opsomming blijkt dat zowel doelstellingen gerealiseerd zullen worden voor de kerkelijke als voor de burgerlijke gemeente van Linschoten. Hoewel de initiatieven hiertoe en financiering van deze aanpassingen voor rekening van het bestuur van de Hervormde Kerk is, is het de wens en doelstelling om zoveel mogelijk naast het belang voor de kerkelijke gemeente ook het algemeen belang van het dorp te dienen.

1.4 Plannen om deze doelstellingen te realiseren

1.4.1 Uitbreiding van de begraafplaats

Hoewel het natuurlijk moeilijk te voorspellen is en met inachtneming van de toenemende keus voor crematie in plaats van begraven, is het de verwachting dat op de huidige begraafplaats nog slechts voldoende graven beschikbaar zijn voor de komende drie tot vier jaar. De begraafplaats zal daarom worden uitgebreid. In feite is het dus een verplaatsing van de in 2015 vergunde

bestemming van de uitbreiding begraafplaats. Voordat de begraafplaats in gebruik genomen kan worden, wordt een zandpakket aangebracht dat enkele jaren nodig heeft om in te klinken. Om gebrek aan graven te voorkomen moet er de komende jaren dus begonnen worden met de aanleg van het nieuwe deel van de begraafplaats.

Met dit nieuwe deel van de begraafplaats wil de eigenaar genoeg ruimte creëren om aan de benodigde hoeveelheid graven tot 2040 te voldoen. Volgens een berekening voor de komende 20 jaar, met inachtneming van 1) de toenemende trend voor crematie in plaats van begraven, 2) het aantal bijzettingen in bestaande graven en 3) ongeveer 35 graven die in de komende 20 jaar voor hergebruik vrijkomen, zijn er tot 2040 ongeveer 180 nieuwe graven nodig bij een trend over deze periode naar 30% begraven en als de landelijke trend naar 22% begraven in 2040 in Linschoten gevolgd wordt, zijn 125 nieuwe graven nodig.

1.4.2 Een nieuwe pastorie

Het meest urgente knelpunt voor de initiatiefnemer is de uitbreiding van de begraafplaats. In 2002 is daar al een deel van de benodigde grond voor aangekocht van de eigenaar van het perceel Nieuwe Zandweg 7. Na het overlijden van de eigenaar was aankoop van de overige grond alleen mogelijk in combinatie met de aankoop van het bijbehorende woonhuis. Hierdoor ontstond de mogelijkheid om op een deel van dit perceel een nieuwe pastorie te situeren, waarvoor inmiddels plannen in voorbereiding zijn. Bij de huidige woning die op het westelijke deel van het perceel staat, zijn onvoldoende uitbreidingsmogelijkheden om deze woning te verbouwen tot een eengezinswoning die geschikt is als pastorie en ook over een zelfstandige werkruimte kan beschikken.

De huidige pastorie aan de Dorpstraat is sterk verouderd en moet dringend gerenoveerd worden. In 2019 is een nieuwe regeling van de Protestantse Kerken Nederland (PKN) van kracht geworden waarin de arbeidsvoorwaarden voor predikanten wordt geregeld. Met ingang van 2019 wordt de woonbijdrage voor de ambtswoning van de predikant op een nieuwe manier berekend ¹. De huur wordt gerelateerd aan de WOZ waarde van de ambtswoning. Na renovatie van de bestaande pastorie zal de WOZ waarde zodanig stijgen dat de woonlasten voor een predikant van deze gemeente niet meer op te brengen zijn.

1.4.3 Aanpassingen aan de Wingerd

De Wingerd werd in 1861 op de plaats van een oud schoolgebouw gebouwd als een lokaal met onderwijzerswoning. In 1881 werd het pand verbouwd tot een school van twee lokalen. Daarna kreeg het de functie van gemeentelokaal en na de restauratie van de kerk, omstreeks 1978, werd het gemeentelokaal in gebruik genomen als kerkelijk centrum De Wingerd. Na meer dan 40 jaar moet het gebouw weer grondig gerenoveerd, verduurzaamd en aangepast worden.

Binnen deze aanpassingen zoekt de initiatiefnemer ook naar de mogelijkheid een betere voorziening te maken voor het opbaren en bezoeken van overledenen.

¹ Protestantse Kerk, uitvoeringsbepalingen PKN 2019-A – 1 januari 2019

Momenteel is er geen gemeentelijke faciliteit om een overledene op te baren waarbij de familie zelf de regie heeft over de toegang tot deze rouwkamer. Het voornemen is om de beperkte mortuarium faciliteit die nu in de Wingerd ondergebracht is, te vervangen door een 24-uurs toegankelijke en moderne rouwkamer.

1.4.4 Verruimen van gebruiksmogelijkheden van de Sint-Janskerk.

De hervormde kerk graag met de dorpsgemeenschap in gesprek om te praten over nieuwe functies van de kerk, passend bij het karakter van de kerk maar open naar de samenleving en om het bijzondere interieur van de kerk meer toegankelijk te maken voor het gehele dorp. Dit is een landelijke trend binnen de Protestantse Kerken Nederland (PKN). Hierbij speelt het ontmoeten van elkaar na een dienst of een andere bijeenkomst een belangrijke rol. Een aanpassing die nodig is om de kerk deze bredere functie te geven is het creëren van een informele ontmoetingsplaats nabij de kerk. Dit kan in de vorm van een foyer, als aanvulling op het kerkelijk centrum De Wingerd

In 2016 is in Nederland ook het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in werking getreden. Om te voldoen aan de standpunten van dit verdrag zal de initiatiefnemer ook de toegankelijkheid van de kerk en het kerkelijk centrum aan moeten passen. De huidige doorgang tussen het Kerkplein en de Hoge Werf zal door een uitbreiding van de Wingerd met bijvoorbeeld een foyer of ontvangsthall verplaatst moeten worden.

1.4.5 Meer aandacht voor authentieke onderdelen van de dorpskern: de slangenmuur en het Kerkplein

De huidige doorgang tussen het Kerkplein en de Hoge Werf zal door een uitbreiding van de Wingerd met bijvoorbeeld een foyer of ontvangsthall verplaatst moeten worden. Dit kan door de Hoge Werf met de Dorpsstraat te verbinden via een wandelpad vanaf de Dorpstraat langs de slangenmuur. Deze muur ligt nu in de tuin van de kerk en is nauwelijks zichtbaar. Als bijkomend effect zal hierdoor deze slangenmuur beter zichtbaar en toegankelijk worden. De slangenmuur van Linschoten is een rijksmonument. Er zijn in Nederland nog 29 slangenmuren waaronder deze in Linschoten.

Een slangenmuur is een muur, gebouwd in een slingerende lijn. Door de slingerende vorm wordt een stabiele muur verkregen zonder dat er gemetseld behoeven te worden. De bochten vormen beschutte plaatsen, waarin bijvoorbeeld leiboompjes, gepoot werden.

In overleg met onder andere aanwonenden kan worden besproken of er behoefte bestaat aan een andere invulling van het Kerkplein dan zoals het nu is, een parkeerruimte. Als dit plein autoluw of autovrij gemaakt wordt (met uitzondering van de twee parkeerplaatsen voor de predikant en invaliden), zou het plein ook meer een sociale functie kunnen vervullen.

1.5 Proces van overleg met de omwonenden en andere betrokkenen

De gemeente Montfoort heeft bij monde van de wethouder aan de initiatiefnemer gevraagd met omwonenden in gesprek te gaan over de plannen van de initiatiefnemer. Hiervoor is het van belang dat een schets van de veranderingen die de initiatiefnemer voor ogen heeft als totaal beeld, helder en inzichtelijk gemaakt wordt. Op basis hiervan vinden de gesprekken met omwonenden plaats.

Deze gesprekken zullen gaan over de geplande nieuwe pastorie en de begraafplaats. Omdat de effecten van deze aanpassingen vanuit iedere woning aan de Nieuwe Zandweg weer anders is, kiezen wij voor huisbezoeken als start van de gesprekken. De omwonenden waarvan de woning grenst aan het Kerkplein worden als groep uitgenodigd voor een Omdat het effect van de van de aanpassingen in dit onderdeel voor iedereen gelijk is, lijkt het niet nodig hier huisbezoeken te organiseren. Er zal een verslag van ieder gesprek gemaakt worden en dat wordt ter verificatie naar de betrokkenen gestuurd en zo nodig aangepast. Op basis van de inbreng uit deze gesprekken kan de initiatiefnemer de vragen beantwoorden en indien van toepassing de plannen in sommige situaties aanpassen. Daarna wordt met de bewoners rondom de geplande pastorie en begraafplaats een tweede gesprek gepland met de groep bewoners voor een finale check op de verzamelde informatie en beantwoording van de vragen.